

9. Погорецький М. А. Кримінальний процесуальний кодекс України: реальність та ілюзії (до 10-річчя набуття чинності). *Вісник кримінального судочинства*. 2022. № 1–2. С. 72–90. DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2022.1-2/72-90>.

10. Погорецький М. А. Судовий контроль у забезпеченні справедливого та допустимого доказування в кримінальному процесі України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Т. 3. № 4. С. 269–279. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.3.40>.

11. Ухвала Київського апеляційного суду від 16 берез. 2023 р. у справі № 369/4225/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110009180>.

12. Ухвала колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 15 лют. 2022 р. у справі № 554/3311/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104045466>.

**Кулик Марина Йосипівна**,  
професор кафедри кримінального  
процесу Національної академії  
внутрішніх справ, кандидат юридичних  
наук, доцент;  
**Симчук Анатолій Степанович**,  
старший викладач кафедри  
кримінального процесу Національної  
академії внутрішніх справ

## **АНАЛІЗ НОРМ КПК УКРАЇНИ ТА МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ ЩОДО ВИДАЧІ ОСОБИ (ЕКСТРАДИЦІЯ)**

Однією із форм міжнародного співробітництва в межах кримінального провадження є екстрадиція. Міжнародне співробітництво у сфері екстрадиції здійснюють на підставі двосторонніх і багатосторонніх міжнародних договорів та положень Кримінального процесуального кодексу (КПК) України.

Поняття видачі особи (екстрадиція) тлумачать як видачу особи державі, компетентні органи якої цю особу розшукують для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку (п. 2 ч. 1 ст. 541 КПК України).

Екстрадиція передбачає: офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати, і видачу такої особи; перевірку обставин, що можуть перешкоджати видачі; прийняття

рішення за запитом; фактичну передачу такої особи під юрисдикцію запитуючої держави [1].

Отже, проаналізуємо процесуальний порядок видачі особи (екстрадиції), який визначений главою 44 КПК України та полягає в такому:

1) запит про видачу особи (екстрадицію) направляють за умови, якщо за законом України принаймні один зі злочинів, у зв'язку з якими запитується видача, передбачено покарання у виді позбавлення волі на максимальний строк *не менше ніж рік* або особу засуджено до покарання у виді позбавлення волі й невідбутий строк становить *не менше ніж чотири місяці*. Запит компетентного органу іноземної держави про видачу особи можна розглядати лише в разі дотримання зазначених вище вимог (ч. 1, 2 ст. 573 КПК України);

2) центральними органами України щодо видачі особи (екстрадиції) є:

*на стадії досудового розслідування* – Офіс Генерального прокурора; *на стадії судового провадження або виконання вироку* – Міністерство юстиції України, які звертаються із запитами про видачу особи (екстрадицію) до компетентних органів іноземних держав або розглядають запити про видачу особи (екстрадицію) (ч. 2,3 ст. 574 КПК України);

3) клопотання про видачу особи в Україну готує слідчий, прокурор, який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування, або суд, який розглядає справу чи яким ухвалено вирок, з дотриманням вимог, передбачених КПК України та відповідним міжнародним договором України. Клопотання складають у письмовій формі, воно має містити дані про особу, видача якої вимагається, обставини та кваліфікацію вчиненого нею злочину. До клопотання додають такі документи: засвідчену копію ухвали слідчого судді або суду про тримання особи під вартою, якщо видача запитується для притягнення до кримінальної відповідальності; копію вироку з підтвердженням набуття ним законної сили, якщо видача запитується для приведення вироку до виконання; довідку про відомості, які вказують на вчинення кримінального правопорушення особою, або довідку про докази, які підтверджують винуватість розшукуваної особи в його вчиненні; положення статті закону України про кримінальну відповідальність, за якими кваліфікують кримінальне правопорушення; висновок компетентних органів України про громадянство особи, видача якої запитується, складений згідно з

вимогами закону про громадянство України; довідку про частину невідбутого покарання, якщо йдеться про видачу особи, яка вже відбула частину призначеного судом покарання; інформацію про перебіг строків давності; інші відомості, передбачені міжнародним договором України, який також чинний для іноземної держави, на території якої встановлено розшукувану особу. Клопотання і додатки до нього підписують слідчий, прокурор або суддя, засвідчують печаткою відповідного органу та перекладають мовою, передбаченою міжнародним договором України (ч. 1, 2, 3 КПК України);

4) клопотання про видачу особи (екстрадицію) передають до відповідного центрального органу України через обласну прокуратуру в *десятиденний строк* з дня затримання особи на території іноземної держави. У зазначений строк керівник відповідного органу досудового розслідування в складі апарату Національної поліції, центрального апарату органу безпеки, органу Бюро економічної безпеки України, органу Державного бюро розслідувань України, Національного антикорупційного бюро України безпосередньо передає Офісу Генерального прокурора клопотання про видачу особи (екстрадицію) (ч. 4 ст. 575 КПК України);

5) центральний орган України за наявності підстав, передбачених міжнародним договором України, звертається до компетентного органу іноземної держави із запитом про видачу особи в Україну. Запит про видачу направляє керівник центрального органу України або уповноважена ним особа *протягом п'яти днів* з дня отримання клопотання (ч. 5 ст. 575 КПК України);

6) затримання на території України особи, яку розшукує іноземна держава у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення, здійснює уповноважена службова особа (ч. 1 ст. 582 КПК України). Затримання такої особи здійснюють відповідно до положень ст. 208 КПК України. Зокрема, особі, яку затримано у зв'язку з її розшуком компетентним органом іноземної держави для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку, роз'яснюють її право надати згоду на видачу (екстрадицію) для застосування процедури видачі (екстрадиції) у спрощеному порядку, а також право на відмову від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності в разі надання згоди на її видачу (екстрадицію) (абз. 2 ч. 4 ст. 208 КПК України);

7) до затриманої особи, яка вчинила злочин за межами України, застосовують тимчасовий арешт (*строком до 40 діб*). (ч. 1 ст. 583 КПК України). Звільнення особи з-під тимчасового арешту у зв'язку з несвоєчасним надходженням до центрального органу України запиту про видачу не перешкоджає застосуванню до неї екстрадиційного арешту (*строком не довше ніж 12 місяців*) у разі отримання такого запиту (ч. 9 ст. 583 КПК України). За наявності обставин, які гарантують запобігання втечі особи та забезпечення подальшої її видачі, слідчий суддя може обрати щодо такої особи запобіжний захід, не пов'язаний з триманням під вартою (екстрадиційним арештом). Особа, стосовно якої застосовано запобіжний захід, не пов'язаний з триманням під вартою, має право до прийняття рішення про її видачу (екстрадицію) подати на розгляд слідчого судді письмову заяву про надання згоди на її видачу (екстрадицію), у якій може зазначити про відмову від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності. Така заява підлягає невідкладному розгляду слідчим суддею в порядку ч. 7, 8 ст. 584 КПК України (ч. 1, 4 ст. 585 КПК України);

8) особа, стосовно якої розглядають питання про видачу (екстрадицію) в іноземну державу, має право: знати, у зв'язку з яким кримінальним правопорушенням надійшов запит про її видачу (екстрадицію); мати захисника й побачення з ним за умов, що забезпечують конфіденційність спілкування, на присутність захисника під час допитів; у разі затримання – на повідомлення близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб про затримання і місце її перебування; брати участь у розгляді судом питань, пов'язаних з її триманням під вартою і запитом про її видачу (екстрадицію); ознайомлюватися із запитом про видачу (екстрадицію) або одержати його копію; оскаржувати рішення про тримання під вартою, про задоволення запиту про видачу (екстрадицію); висловлювати в судовому засіданні свою думку щодо запиту про видачу (екстрадицію); у будь-який час до прийняття рішення про її видачу (екстрадицію) надати згоду на видачу (екстрадицію) з метою застосування процедури видачі (екстрадиції) у спрощеному порядку; одночасно з наданням згоди на видачу (екстрадицію) відмовитися від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності (ч. 1 ст. 581 КПК України).

Особі, щодо якої розглядають питання про видачу (екстрадицію) і яка не володіє державною мовою, забезпечують право робити заяви, заявляти клопотання, виступати в суді

мовою, якою вона володіє, користуватися послугами перекладача, а також отримати переклад судового рішення та рішення центрального органу України мовою, якою вона користувалася під час розгляду. Якщо особа, стосовно якої розглядають питання про видачу (екстрадицію), є іноземцем і її тримають під вартою, вона має право на зустрічі з представником дипломатичної чи консульської установи своєї держави (ч. 2, 3 ст. 581 КПК України);

9) перевірку обставин, що можуть перешкоджати видачі особи, здійснюють у формі екстрадиційної перевірки. Екстрадиційну перевірку проводить центральний орган України або за його дорученням чи зверненням – відповідна обласна прокуратура *протягом 60 днів*. Цей строк може бути подовжений відповідним центральним органом України. Матеріали екстрадиційної перевірки разом із висновком щодо такої перевірки надсилають відповідному центральному органу України (ст. 587 КПК України);

10) відмову у видачі особи (екстрадиції) здійснюють: якщо на час прийняття рішення про видачу особа є громадянином України; якщо злочин, за який запитано видачу, не передбачає покарання у виді позбавлення волі за законом України; якщо закінчилися передбачені законом України строки давності притягнення особи до кримінальної відповідальності або виконання вироку за злочин, за який запитано видачу; компетентний орган іноземної держави не надав на вимогу центрального органу України додаткових матеріалів або даних, без яких неможливе прийняття рішення за запитом про видачу (екстрадицію); якщо видача особи (екстрадиція) суперечить зобов'язанням України за міжнародними договорами України; якщо є обґрунтовані підстави вважати, що видача особи (екстрадиція) суперечить інтересам національної безпеки України; якщо наявні інші підстави, передбачені міжнародним договором України (ч. 1 ст. 589 КПК України).

Досліджуючи питання видачі особи (екстрадиції), слід проаналізувати й положення Конвенції про екстрадицію від 26 грудня 1933 року, до якої Україна приєдналася 18 жовтня 2022 року. Згідно зі ст. 3 Конвенції, екстрадицію не здійснюють, якщо:

1) до арешту обвинуваченої особи закінчилися строки давності притягнення до кримінальної відповідальності або

виконання вироку відповідно до законодавства запитуючої держави або запитуваної держави;

2) обвинувачена особа відбула своє покарання в країні, де було вчинено злочин, або коли вона могла бути помилувана чи до неї могла бути застосована амністія;

3) обвинувачену особу засуджено або щодо неї триває судове провадження в запитуваній державі за діяння, у якому її обвинувачують і на якому ґрунтується запит про екстрадицію;

4) обвинувачена особа повинна постати перед будь-яким надзвичайним трибуналом чи судом запитуючої держави. Військові суди не вважають такими трибуналами;

5) правопорушення має політичний характер або пов'язаний з ним. Замах на життя глави держави або членів його сім'ї не вважають політичним правопорушенням;

6) правопорушення є суто військовим або спрямоване проти релігії [2].

Також у цьому контексті слід розглянути положення Європейської конвенції про видачу правопорушників від 13 грудня 1957 р., до якої Україна приєдналася 29 травня 1997 р.:

1) видачу правопорушників *здійснюють* у зв'язку з правопорушеннями, які карають за законами запитуючої сторони та запитуваної сторони позбавленням волі або згідно з постановою про утримання під вартою – на максимальний термін не менше ніж рік чи суворішим покаранням. Якщо особу визнають винною і вирок про ув'язнення або постанову про утримання під вартою проголошують на території запитуючої сторони, термін призначеного покарання має становити не менше ніж чотири місяці (п. 1 ст. 2); видачу здійснюють за правопорушення, пов'язані з податками, зборами, митом і валютою лише в разі, якщо договірні сторони ухвалили таке рішення стосовно будь-якого такого правопорушення або категорії правопорушень (ст. 5);

2) видачу *не здійснюють*: якщо правопорушення, у зв'язку з яким вона запитується, розглядає запитувана сторона як політичне правопорушення або правопорушення, пов'язане з політичним правопорушенням (п. 1 ст. 3); якщо запит про видачу правопорушника за вчинення звичайного кримінального правопорушення було зроблено з метою переслідування або покарання особи на підставі її раси, релігії, національної приналежності чи політичних переконань або що становить

такої особи може погіршитися з будь-якої з цих причин (п. 2 ст. 3); якщо відповідна особа, згідно із законодавством запитуючої або запитуваної сторони, не підлягає переслідуванню чи покаранню у зв'язку із закінченням строку давності (ст. 10);

3) у видачі *може бути відмовлено*, якщо правопорушення за законодавством запитуваної сторони вважають вчиненим повністю або частково на її території або в місці, яке розглядають як її територію; якщо правопорушення, за яке вимагається видача, було вчинено за межами території запитуючої сторони, тільки якщо законодавство запитуваної сторони не передбачає переслідування за таку саму категорію правопорушень у разі їх вчинення за межами території останньої сторони або не передбачає видачі за правопорушення, у зв'язку з яким вимагається видача (ст. 7); якщо компетентні органи цієї сторони переслідують відповідну особу у зв'язку з правопорушенням (правопорушеннями), за яке вимагають видачі (ст. 8) [3].

На підставі аналізу нормативних положень щодо здійснення видачі особи (екстрадиції) доходимо висновку, що інститут екстрадиції детально регламентовано в кримінальному процесуальному законодавстві України, водночас зауважимо, що певні його норми потребують удосконалення та доопрацювання.

### ***Список використаних джерел***

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17>.

2. Конвенція про екстрадицію: міжнар. док. від 26 груд. 1933 р. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/go/840\\_001-33](https://zakon.rada.gov.ua/go/840_001-33).

3. Європейська конвенція про видачу правопорушників : міжнар. док. від 13 груд. 1957 р. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/go/995\\_033](https://zakon.rada.gov.ua/go/995_033).